

LLIBRE D'ABSÈNCIES (1985), DE MIQUEL MARTÍ I POL
Isidor Cònsul

-I-

Miquel Martí i Pol va publicar *Llibre d'absències* el març de 1985, nou mesos després de la mort de la seva primera esposa, Dolors Feixes, el 22 de juny de 1984. Segons la darrera anotació del llibre, els poemes que el conformen van ser escrits en la voràgine de dolor i incertesa de les setmanes posteriors a la mort, del 5 de juliol al 6 d'agost: un mes de febre catàrtica i intensitat creativa durant el qual el poeta va transvasar a la veritat del vers el dolor per la pèrdua de l'ésser estimat. D'entrada, doncs, *Llibre d'absències* és un recull elegíac per donar sortida al patiment d'absència i un plany on encabir el dolor per la mort de Dolors Feixes. Un plany paradoxal, en la mesura que la complanta del poeta salta els esquemes de les elegies convencionals i afirma l'esclat poderós de la vida que neix a tocar de la mateixa flor de la mort:

*Tu ja no hi ets i els pollancs han tret fulles;
el verd proclama vida i esperança,
i jo visc, i és vivint que puc pensar-te
i fer-te créixer amb mi fins que el silenci
m'engoleixi com t'ha engolit per sempre.*

Són poemes en els quals la memòria retorna el record de l'ésser estimat i en fa presència palpable (*A ulls clucs et veuré: tot serà tu / per la cambra, pels llibres, per la fosca*), perquè *Llibre d'absències*, enllà del plany i la complanta, es dreça com una manifestació amorosa: poesia d'amor a qui s'ha estimat i encara s'estima, i versos que canten la joia de viure. La idea s'avança a *Calladament*, el primer dels poemes del recull i presideix la majestat de *Lletra a Dolors* que és, a parer meu, el més intens i arrodonit dels textos de *Llibre d'absències*:

*Tu ja no hi ets i floriran les roses
maduraran els blats i el vent tal volta
desvetllarà secretes melodies;
tu ja no hi ets i el temps ara em transcorre
entre el record de tu, que m'acompanyes,
i aquell esforç, que prou que coneixes,
de persistir quan res no ens és propici.*

Els dos darrers versos que he citat m'ha servit, de 1985 ençà, com el desllorigador més clar de la poètica essencial de Miquel Martí i Pol, la clau de volta de la seva actitud vital i el resum més explícit per definir l'optimisme individual i col·lectiu

del poeta de Roda de Ter. Per la mateixa raó, arreglero *Lletra a Dolors* dins d'una tria personal, més aviat escassa, dels textos que em semblen fonamentals del conjunt de la lírica martipoliana. Són aquells poemes que es despleguen per la carcanada d'un capteniment personal exemplar i únic, els versos que arrelen en la paradoxal vitalitat d'un poeta malalt i la mena de poesies amb les quals ha encanonat una greu malaltia, l'esclerosi múltiple que ha dut entaulada al cos durant més de trenta anys, que ha limitat de manera severa la seva capacitat de moviments i li ha reduït diverses funcions físiques. El poeta, però, armat amb un immens coratge interior, va pujar a cavall de la malaltia i, assumint-la, no només aconseguí d'escarnir-la, sinó que va saber convertir la lluita personal en el triomf del món interior sobre les malaurances de l'atzar. És en aquest punt, en aquest esforç de persistir quan res no és propici, que la força de la poesia de Miquel Martí i Pol tendeix a desbordar-se i s'intensifica en versos estremidors, en poemes que fan estelles l'adversitat i paraules que proclamen, malgrat tot, el goig de viure. De l'eix d'aquesta experiència, crec que n'han sortit els poemes més importants de la seva trajectòria i, si més no, els que m'han fet devot de la personalitat del poeta, sovint per damunt de la pròpia poesia.

-II-

La mort recent del poeta de Roda de Ter ha fet sentir, al costat d'una coral de ditirambes potser excessius, la discrepància de veus autoritzades respecte del valor estricte de la seva obra literària. Tractant-se, com és el seu cas, d'un dels poetes més populars de la literatura catalana dels dos darrers segles, amb un arrelament i una força d'atracció només comparable a la que van tenir Verdaguer i Sagarra, no és estrany que la veu dels crítics s'hagi alçat a contrarestar les vel·leïtats d'uns castells de foc amb excés d'escuma i per tornar al lloc que li correspon actuacions de política cultural poc assenyades. Em refereixo, és clar, a la campanya popular pel Premi Nobel de cinc anys enrere i al voluntarisme dels centenars d'ajuntaments catalans que van aprovar mocions de suport, bo i pensant, ànimes cànides, que es tractava de la fórmula adient per pressionar l'Acadèmia Sueca. Si mai hi va haver cap possibilitat que el bonàs de Miquel Martí i Pol fos tingut en compte per al Premi Nobel de literatura, el que calia era traduir els seus millors llibres i que els acadèmics suecs haguessin accedit a la intensitat sense parió dels seus versos de més intensitat. La resta del muntatge va ser una farsa d'opereta que només devia servir per afalagar el poeta, cosa que tampoc no

em sembla malament, però va covar, al mateix temps, la mala sang dels qui consideraven, i el consideren encara, com un poeta discret, i prou. Un poeta que ha fet versos i alguns poemes excepcionals al costat d'una certa terregada reiterativa que potser no resistirà la prova del nou del pas del temps.

Un dels comentaris crítics més aguts l'he llegit en unes notes del dietari que Julià de Jódar publica a "La Vanguardia" en les quals, embolicades per una estratègia metafòrica de lampisteria, diu que la poesia de Miquel Martí Pol, més que no pas un far potent o un focus d'intensitat, fa la llum d'una bombeta de quaranta amb la virtut, això sí, d'estar sempre encesa. No em sembla pas una comparació pejorativa, sobretot si pensem que l'alta poesia sovint no és altra cosa que una bombeta de quaranta vats sempre encesa. De què serveixen els fars potents si la majoria dels lectors de cabotatge no aconsegueixen veure'ls? I quin és el paper pràctic d'uns focus de poesia intensa que t'eneguen dalt de l'escenari sense acabar d'entendre per què t'enlluernen deixant-te a les fosques? Potser sí, fet i fet, que la poesia d'una bombeta de quaranta és la que pot guanyar, dins de la seva humilitat, la batalla del temps. O no ho és, també, una pobra espelma la que il·lumina, del segle XV ençà, les cobles de Jorge Manrique a la mort del seu pare? Sí, sí, allò de *recuerde el alma dormida, / avive el seso y despierte/ contemplando/ com se pasa la vida, / como se viene la muerte tan callando*. I tampoc no deuen passar dels quaranta vats els coneguts versos d'Antonio Machado que han fet de falca d'intensitat a tants lectors: *Caminante, son tus huellas / el camino, y nada más; / caminante, no hay camino, / se hace camino al andar*. Pobres i humils bombetes amb l'única virtut de vetllar enceses a l'abast del lector que s'acosta a la poesia com qui fa una excursió a la veritat, o un viatge de salut per guarir les nafres del viure i la derrota de l'existència. Encara rebo un poema com *Lletra a Dolors* amb aquesta barreja de remei i misteri, veritat i vida, intensitat i bellesa. Sobretot els sis o set versos que més m'agraden:

*Tu ja no hi ets i floriran les roses
maduraran els blats i el vent tal volta
desvetllarà secretes melodies;
tu ja no hi ets i el temps ara em transcorre
entre el record de tu, que m'acompanyes,
i aquell esforç, que prou que coneixes,
de persistir quan res no ens és propici.*